

การศึกษา คือหน้าตาของประเทศ

นำเสนอเมื่อ : 9 ธ.ค. 2552

ถ่ายทอดความคิดที่ต่อการศึกษาของผู้เขียน

การศึกษา คือหน้าตาของประเทศ

ปรัชญา หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการคิดอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ หรือเป็นความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องของแนวความคิดและประสบการณ์ทั้งหมด

ปรัชญาการศึกษา (Philosophy of Education) การศึกษา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ

และทัศนคติของคนรุ่นก่อนให้กับคนรุ่นหลังของสังคม ทั้งนี้เพราะ
อนุชนรุ่นหลังคงไม่อาจเติบโตไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ถ้าไม่ได้ดูดซับความเชื่อเกี่ยวกับโลกทัศน์
และทักษะในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาของผู้ใหญ่
ก่อนที่การศึกษาจะกลายมาเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องกระทำด้วยความตั้งใจและเป็นทางการ และเป็นระบบ
โดยมีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง คือ พระหรือนักปราชญ์ หรือนักวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบนั้น
คนในสมัยโบราณก็มีการให้การศึกษาแก่เด็กในสังคมของเขาเหมือนกัน
แต่การให้การศึกษาของคนสมัยก่อนเป็นไปในลักษณะของการถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันโดยอัตโนมัติ เช่น การสอนการดำรงชีพ โดยการสอนการจับปลาและการเพาะปลูก รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
เช่น พิธีศพ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่การศึกษาแบบเป็นทางการ ไม่ใช่การศึกษาที่เป็นระบบ
และไม่ใช่กระบวนการที่จริงจังกระทำขึ้นเพื่อการเรียนรู้
จึงไม่มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อเรื่องการศึกษา ดังนั้น ปรัชญาการศึกษา คือ
ปรัชญาในสวนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหา เป้าหมายของการศึกษาของสังคม

โดยพยายามตอบคำถามที่ว่า เป้าหมายหรือผลที่พึงประสงค์ที่จะก่อให้เกิดกับผู้เรียนนั้นควรจะเป็นอะไร
? และเป้าหมายดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่ ? เมื่อตอบคำถามถึงเป้าหมายของการศึกษาเสียแล้ว
ก็สามารถตอบคำถามต่อไปได้ว่า ความรู้ใด ทัศนคติใด ทักษะใด ควรได้รับการถ่ายทอดให้แก่เขาเหล่านั้น
รวมทั้งบรรทัดวิธีให้การศึกษาจะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วย

คำตอบของนักปรัชญาการศึกษาต่อปัญหาที่ว่า เป้าหมายของการศึกษาหรือผลที่พึงประสงค์ของการศึกษาหรือสิ่งใดนั้น
ย่อมมีผลสืบเนื่องมาจากทัศนะความเชื่อของนักปรัชญาทางด้านอภิปรัชญาและญาณวิทยาอย่างมากทีเดียว ตัวอย่างเช่น นักปรัชญาอย่าง เพลโต
มีความเชื่อทางอภิปรัชญาว่า วัตถุทั้งหลายเป็นเพียงสิ่งเลียนแบบแบบในโลกลงแบบ แบบเป็นสิ่งที่จริงกว่า หรือแบบแบบคือสัจธรรม ดังนั้น
เป้าหมายของการศึกษาควรมุ่งให้เรียนรู้สัจธรรม

มิใช่มีความรู้ในโลกแห่งประสบการณ์ซึ่งเป็นเพียงสิ่งเลียนแบบสัจธรรมเท่านั้น
วิชาวิทยาศาสตร์จึงมิใช่วิชาที่สำคัญ ส่วนนักปรัชญาอย่าง ฟรานซิส เบคอน, จอห์น ล็อก มีความเชื่อว่า
โลกแห่งปรากฏการณ์อย่างที่เป็น เป็นจริงแล้ว
การศึกษาจึงมีเพียงเป้าหมายที่จะเข้าใจโลกแห่งปรากฏการณ์เท่านั้น
โดยไม่จำเป็นต้องหาความรู้ในเชิงนามธรรมที่ห่างไกลตัวออกไปอย่างทัศนะของเพลโต ดังนั้น
วิชาเช่นวิทยาศาสตร์จึงเป็นวิชาที่สำคัญ ทำให้มนุษย์พบกับความสุขที่แท้จริง

แนวคิดของนักศึกษา

จากการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา ทั้งปรัชญาสากล ปรัชญาการศึกษาตะวันตก

และปรัชญาการศึกษาไทย ข้าพเจ้ามีความเชื่อว่า ปรัชญามีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่า ปรัชญาการศึกษา เป็นการประยุกต์ปรัชญาทั่วไปมาจัดการศึกษา เพื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ความเชื่อที่เป็นรากเหง้าของสังคมของมนุษย์ จึงเป็นตัวกำหนดอนาคตทางความคิดของคนอย่างแยกกันไม่ออกปรัชญาการศึกษาไทย ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการผสมเอาแนวคิดตะวันตก กับสภาพสังคมวัฒนธรรมไทย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชนรุ่นใหม่ลืมหากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง ชนิดที่เรียกว่าก๊อไม่ยอมกลับ

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลคณะปัจจุบัน ที่มี ที่มีนายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์

เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนโยบายด้านการศึกษา เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี สันติวิธี และวิถีชีวิตประชาธิปไตย จึงเป็น ปรัชญา ในการพัฒนาคนที่ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของ สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถานศึกษา นั่นคือ การให้ประชาชนและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษา สร้างคน และสร้างความรู้สึกร่วมกันคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ นั่นเอง

ข้าพเจ้ามีความเชื่อเช่นนี้จริง ๆ

สุดท้ายนี้ ขอแนะนำนิยามของคำว่า “การศึกษา” ที่นักการศึกษาและนักปราชญ์ได้ให้นิยามไว้ เพื่อเป็นข้อคิดในการวางแผนจัดการศึกษาต่อไป ดังนี้

การศึกษา คือ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

การศึกษา คือ กระบวนการของสังคม

การศึกษา คือ การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

การศึกษา คือ การพัฒนาความสามารถ

การศึกษา คือ การสนองความต้องการที่จำเป็น

การศึกษา คือ เครื่องมือที่จะทำให้เกิดการเจริญงอกงาม

การศึกษา คือ การที่ทำให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่ควรจะได้

การศึกษา คือ การทำลายสัญชาตญาณอย่างสัตว์

การศึกษา คือ ชีวิต

การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม

ส่วนข้าพเจ้า ขอให้นิยามของคำว่า “การศึกษา” ว่า

“การศึกษา คือ การสร้างพฤติกรรมบนภาพลวงแห่งความจริง”

บทสรุป

ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ระบบการบริหารการศึกษาของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน เป็นระบบที่เหลวแหลกที่สุดในเส้นทางทางการก้าวของวงการบริหารการศึกษาของไทยทั้งนี้ เหตุผลดังกล่าว เกิดขึ้นบนความเชื่อที่ว่า ผู้บริหารการศึกษายังยึดมั่นถือมั่นในตนเองมากกว่าการที่จะกล้า กล่าที่จะให้ปฏิบัติได้แสดงศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีโซ่กอลแบบลวง ๆ โรงเรียนเป็นนิติบุคคลแล้ว

การตัดสินใจของผู้บริหารจึงเป็นการตัดสินใจที่เกิดขึ้นร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงาน

การตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา
ควรเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความคิดของผู้ปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ

การตัดสินใจร่วมกันระหว่างองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานทางการศึกษา
ควรเป็นการตัดสินใจในระดับระนาบความพหุหรือความเป็นห่วงในฐานะแห่งตนนั้นน่าจะกระจ่างได้
โดยองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นผู้บริหารจัดการในส่วนของงบประมาณ การติดต่อประสานงานต่าง
ๆในขณะเดียวกัน การจัดการศึกษา

จะเป็นหน้าที่โดยหน่วยงานทางการศึกษา
ซึ่งก็จะมีผู้บริหารการศึกษาที่เป็นบุคลากรทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะเป็นผู้บริหารงานด้านการศึกษาอย่างเป็นเอกภาพ
ไม่ถูกรอรับโดยผู้บริหารขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้ความเชื่อที่ว่า

“ไม่ควรนำการเมืองมาเบียดเบียนการศึกษา แต่การเมืองต้องสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่”

ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น
เป็นเพียงความคิดส่วนตัวของผู้เขียนที่ต้องการสื่อให้เห็นถึงความต้องการของระดับผู้ปฏิบัติ แต่ในขณะเดียวกัน
การวางแผนร่วมกันระหว่างองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานทางการศึกษา จะต้องร่วมกันทำ
ร่วมกันวางแผนในสิ่งที่เป็นแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ผู้เขียนมีความเชื่อว่า กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
(School-Based Management Process) น่าจะนำมาใช้ในการวางแผนร่วมกันได้ดี คือ

1.วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน

องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน
เพื่อหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน

2.กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้

การกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรฐาน และตัวบ่งชี้ร่วมกับระหว่างองค์กร
ทำให้เห็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการร่วมกัน

3.กำหนดกลยุทธ์ วางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

การกำหนดกลยุทธ์ วางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการร่วมกัน
สามารถทำให้ความไม่กระจ่างในสิ่งที่จะทำเป็นรูปธรรม มองเห็นในงานที่จะต้องทำร่วมกัน

4.ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ
ควรให้เอกภาพในการดำเนินงานโดยหน่วยงานทางการศึกษาเป็นการเฉพาะ

5.ประเมินตนเอง ประเมินภายใน

การประเมินตนเอง ประเมินภายใน สามารถดำเนินการร่วมกันได้

6.รายงานประจำปี รายงานการประเมินตนเอง

หน่วยงานทางการศึกษา ต้องรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี
หรือรายงานการประเมินตนเองให้กับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทราบ
ทราบในความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา
เพื่อใช้ในการวางแผนต่อไปเมื่อองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นให้ออกสทหน่วยงานทางการศึกษา
บริหารการศึกษาได้อย่างเต็มที่ มีเอกภาพในการบริหารจัดการแล้ว
กลัวทำไม่ที่จะโอนมาสู้องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้าพเจ้าขอเสนอบทกลอน เพื่อการเสริมสร้างอุดมการณ์ร่วมกับระหว่างองค์กร ดังนี้

การจัดการศึกษา

คือหน้าตาของท้องถิ่น

ร่วมพัฒนาเพื่อแผ่นดิน

ผลลัพธ์ทั้งสิ้นเพื่อเด็กไทย

จงร่วมกันเพื่อสรรค์สร้าง

งานทุกอย่างต้องโปร่งใส

ทุกองค์การร่วมขับเคลื่อนไป

การศึกษาไทยย่อมพัฒนา

(บัวกนต์ วิลามาศ-ประพันธ์)

แหล่งอ้างอิงเนื้อหาและภาพประกอบ

กิติมา ปรีดีลิขิตก. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : ประเสริฐการพิมพ์, 2520

จิตรกร ตั้งเกษมสุข. พุทธปรัชญากับปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : เคล็ดไทย, 2525

ชาลี มณีศรี. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา. ชลบุรี : อัดสำเนา, 2519

บรรจง จันทรสภา. ปรัชญากับการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522

พระราชวรมุณี. ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิโกมล คีมทอง, 2525

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ :

ไทยวัฒนาพานิช, 2523

รัตนา ดันขุนเต็ก. ปรัชญาคืออะไร. กรุงเทพฯ ฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2523

ระวี ภาวิไล. ศาสนากับปรัชญา. กรุงเทพฯ ฯ : เคล็ดไทย, 2520

วารินทร์ สิ้นสูงสุด. การศึกษากับปรัชญา. กรุงเทพฯ ฯ : มุมหนังสือวันทิพย์, 2520

วรวิทย์ วตินสรการ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544

วิทย์ วิศุทเวทย์. ปรัชญา. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. ปรัชญาเอ็กซีลิสตองเซียลลิสซึม. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์วลี, 2526

ส.ศิวรักษ์. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: เคล็ดไทย, 2516

อมร โสภณวิเศษวงศ์. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2514